

Gemeente Maasgouw elektrificeert Thorner kapellen

Wethouder Johan Lalieu bekijkt de stand van de werkzaamheden aan de Jacobuskapel. Rechts de eigenaar van de kapel.

In het Bestuurscentrum in Heel, waar burgemeester en wethouders resideren, is men er trots op, dat “Het Witte Stadje” met zijn belangrijke culturele uitstraling, onder de Gemeente Maasgouw valt. Het is al vaker gezegd, Thorn heeft in Nederland en waarschijnlijk ver daarbuiten, de hoogste kapellendichtheid per inwoner. De Gemeente Maasgouw realiseert zich deze bijzondere positie en koestert het religieus erfgoed op zijn grondgebied.

Verlichting

Enige tijd geleden is het idee ontstaan om in een aantal Thornse kapellen verlichting aan te brengen. Dat is echter een moeilijke en dure zaak, niet zozeer vanwege het stroomverbruik, maar vooral vanwege de kosten van aansluiting op het lichtnet. Er moet dan namelijk in de buurt van een kapel een elektriciteitskabel liggen, waarop de kapel kan worden aangesloten. Graafwerk is dan onvermijdelijk.

Het ligt voor de hand, dat niet alle zestien Thornse kapellen op het openbare lichtnet worden aangesloten. Het zou een kostbare zaak worden om bijvoorbeeld een veldkapel, die enkele honderden meters van het elektriciteitsnet verwijderd ligt, te elektrificeren. De Stichting Kruisen en Kapellen Thorn, die de Thornse kapellen beheert, heeft daarom aan de Gemeente

Maasgouw voorgesteld om het aantal te verlichten kapellen te beperken tot een viertal. Met de eerste kapel, de Jacobuskapel is onlangs een begin gemaakt.

Johan Lalieu

Wethouder Johan Lalieu van Maasgouw is woonachtig in Thorn en steekt niet onder stoelen of banken, dat hij graag aan dit project zijn medewerking heeft gegeven. “De Gemeente Maasgouw heeft een duidelijke visie op cultuur en historie. Kapellen en kruisen hebben een belangrijke uitstraling op de omgeving en het is van groot belang, dat deze objecten behouden blijven. Het nu uitgevoerde project past goed in het Speerpunt Recreatie en Toerisme. De Stichting Kruisen en Kapellen Thorn doet voor de instandhouding van deze objecten goed werk en de Gemeente wil door deze elektrificatie van haar waardering blijk geven. Het lijkt mij een bijzonder gezicht om ’s avonds deze verlichte kapelletjes te zien”.

Aanstraling

De Gemeente Maasgouw is met haar verlichtingsplan ook in de andere kernen actief. Zo werd de St. Joriskapel in Wessem kort voor de inzegening, die – zoals elders in “Kapellen en Kruisen” is te lezen – op 1 mei jl. plaatsvond, op het lichtnet aangesloten. Ook werden het H. Hartbeeld in Brachterbeek en de St. Annakapel in Ohe en Laak verlicht en werd de aanstraling van het H. Hartbeeld in Stevensweert en het Annabeeld te Heel verbeterd.

Ben Brader

Het grondwerk

Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg

Swalmerstraat 100
Postbus 470
6040 AL Roermond

Telefoon
(0475)386 781

E-mail
skkl@bisdom-roermond.nl

Website
www.kruisenenkapellenlimburg.nl

Bank
57.62.20.159
(IBAN: NL58 ABNA 05762 20 159)

>

Doel

De stichting, verbonden met het Bisdom Roermond, is als overkoepelende organisatie sinds 1954 actief betrokken bij de zorg voor kruisen en kapellen in Limburg.

Doelstelling is het adviseren en stimuleren van lokale groeperingen en particulieren.

De stichting adviseert op het gebied van restauratie en onderhoud, alsmede bij het oprichten van kruisen en kapellen.

>

Kapellen en Kruisen

is een uitgave van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg

Redactie

B.H.H. Brader (eindredactie)
W.J.H. Oehlen

Donateurs

minimaal € 25,- per jaar

Abonnementen

€ 10,- per jaar

ISSN 1875-1644

provincie limburg

**HUIS VOOR
DE KUNSTEN
LIMBURG**

BISDOM ROERMOND

Wegkruis Schoorweg Berg aan de Maas opnieuw ingezegend

Inzegening door pastoor Houben.

Op zaterdag, 7 juni 2008 heeft pastoor P. Houben het gerestaureerde kruisbeeld op de Schoorweg in Berg aan de Maas opnieuw ingezegend. Eerder was het corpus van dit wegkruis door vandalen onherstelbaar beschadigd.

Oogstdankstoet

De Oogstdankstoet van 1985 in Berg aan de Maas had als thema "Vrienden en vijanden van de boer." Dat kunnen planten, dieren of de weersomstandigheden zijn. Deze stoet begon op zondagmiddag 18 augustus 1985 met de wagen "De Kruisprocessie" van de buurt Schoorweg. De Kruisprocessie was in vroeger dagen een bidprocessie waar

men de Allerhoogste vroeg om gespaard te blijven van onheil, zoals een hagelbui of een veldmuizenplaag.

Bij het afbreken van de wagen na de Oogstdankfeesten werd het professioneel vervaardigde veldkruis ongeschonden van de wagen verwijderd. Tijdens de "evaluatie" van het feest hierna in een van de Bergse cafés werd het idee geboren dit wegkruis een permanente plaats te geven. De plaats was al gauw bepaald en wel de achterzijde van de muur van de kapel op het kerkhof, aan het uiteinde van de Schoorweg.

De Bergse pastoor van den Beuken werd gevraagd om het kruis in te zegenen en dit gebeurde op vrijdagavond 23 augustus 1985. Na afloop vond een buurtfeest plaats. Vanaf dan wordt het wegkruis door de naaste burens, Mia Langerak en Sjeng Krekel onderhouden.

Werkgroep

In Stein functioneert een zeer actieve werkgroep Kleine Monumenten. Ook het wegkruis aan de Schoorweg in Berg aan de Maas valt onder het aandachtsgebied van deze werkgroep. Na de verdwijning van het corpus van het kruisbeeld is het corpus - na tips - vernield door Hub Spronkmans van de werkgroep teruggevonden. Het was echter onherstelbaar vernietigd. Lei van Mulken van deze werkgroep heeft een nieuwe corpus aan het kruis aangebracht en het geheel opgeknapt.

Oogstkoningin Sissi Wagemans en de voorzitter van de stichting Oogstdankfeesten, Giel Notten, onthulden het gerenoveerde wegkruis. Pastoor Houben zegende vervolgens het wegkruis opnieuw in.

De talrijk opgekomen genodigden kregen hierna door de Theodoor Reinier Neutelingsstichting een nazit aangeboden.

Harry Strijkers

Onthulling door Sissi Wagemans Oogstkoningin en Giel Notten, voorzitter van de Stichting Oogstdankfeesten.

Een nieuw Boomkruis in Heer

Het nieuwe kruisje.

Een flinke storm in 2007 maakte een einde aan het leven van een ruim honderddertig jaar oude lindeboom in de wijk Eyldergaard te Maastricht-Heer. De reus, met een omvang van liefst 5,5 meter, was de laatste boom die nog stamde uit het 'Sterrebos', het vermaarde park achter Huize Eyll, ooit gebouwd als een deftig kanunnikenhuis van het kapittel van Sint Servaas. Gouverneur Sjeng Kremers had Huize Eyll in de jaren 1970 nog gekozen als ambtswoning, maar had het grootste deel van het park aan de gemeente ter beschikking gesteld, die er vanaf 1982 de nieuwe stadswijk Eyldergaard bouwde. De lindeboom beheerste het centrale plein van de jonge wijk aan de Schellegaard en was er de natuurlijke ontmoetingsplek.

Vliegtuig

In 1992, bij het tienjarig bestaan van de wijk, besloot de pas opgerichte commissie 'Wegkruisen' van de parochie Sint Petrus Banden te Heer een groot, hardhouten boomkruis van 150 bij 80 cm. te plaatsen tegen de monumentale boom. Het kreeg een verzilverd metalen corpus, geschonken door de aan de Mopertingerbank te Wolder wonende heer J. van de Ven, en werd op zondag 20 december 1922 ingezegend door pastoor J. Coenen van Heer. Het kruis herinnerde aan het einde van de Tweede Wereldoorlog, toen in de directe omgeving een geallieerd vliegtuig door Duits afweergeschut werd neergeschoten, waarbij de bemanning het leven liet. Tevens zouden bij de bevrijding van Heer op 13 september 1944 enige Duitse soldaten in de nabijheid van de boom zijn gesneuveld.

De nieuwe boom met kruisje.

Strijd

Het opschrift 'Hier, vergeet us neet' is voor tweeërlei uitleg vatbaar, want het verwijst tevens naar de taaie strijd die de gemeente Heer aan het einde van de jaren 1960 voerde tegen Maastricht, dat op jacht was naar uitbreiding van zijn grondgebied. Het mocht niet baten: per 1 juli 1970 ging Heer op in de gemeente Maastricht, samen met de gemeenten Amby, Borgharen en Itteren.

Storm

Bij de storm van 2007 werd het kruis volledig vernield, maar was dat niet gebeurd, dan had het toch niet gepast tegen de iele, nieuwe lindeboom die wethouder Luc Winants de wijk onmiddellijk na het sneuvelen van 'het logo van de wijk' had beloofd. Op vrijdag 21 maart 2008 werd de nieuwe boom -nogmaals- geplant, want de eerste door de gemeente geleverde boom bleek geen linde te zijn en dat kon natuurlijk niet! De wethouder kweet zich van zijn taak samen met de leerlingen van de Suringarschool uit de omgeving, die tijdens enige speciale lessen uitleg hadden gekregen over het fenomeen wegkruisen. Het kunstige, bescheiden houten kruis, gesneden door Leon Vranken, werd vervolgens aan de boom bevestigd en door kapelaan Maenen ingezegend. Het draagt hetzelfde opschrift als het oude kruis: 'Hier, vergeet us neet'.

Inzegening door kapelaan Maenen.

Toon Jenniskens

Twée wegkruisen in Roermond terug op hun oude plek

Toeval of niet, maar het is op z'n minst opvallend, dat het E.K.kruis bij Mijnheerkens en het E.K.kruis bij de Rooj Brök op 7 april 1950 beiden werden ingezegend en thans beiden op nagenoeg hetzelfde moment hun herplaatsing kregen na een restauratiebeurt¹.

Voor achtergrondinformatie over de E.K. en haar kruisplantingen in Roermond verwijs ik naar mijn overzichtsartikel over de E.K. kruisen².

Het kruis “bie Mijnheerkens”

Enkele jaren geleden werd dit kruis voor restauratie van zijn plek tegen een oude kastanjeboom weggehaald. De stokoude boom was versleten en moest om veiligheidsredenen worden gekapt. Mede daardoor heeft het lang geduurd voordat het kruis terug kon naar zijn bijna oude plek tegen de tegenoverstaande kastanjeboom. In mijn bovengenoemd overzichtsartikel heb ik het kruis bij Mijnheerkens het eerste E.K.kruis genoemd. Ook Nissen doet dat in zijn boek over de E.K.³. De Maas- en Roerbode doet echter op 5 april 1947 verslag van de inzegening van het eerste E.K.kruis aan de Sjinderskoel op de grens van Roermond en Maasniel. Uit de krantenberichten van destijds is op te maken, dat de eerste E.K.kruisen “slechts van ijzer” waren. De latere vervanging van de ijzeren kruisen door houten, met uiteraard weer nieuwe inzegeningen, hebben het misverstand in de dateringen opgeleverd.

Kan men voor het kruis bij Mijnheerkens een toepasselijker toponiem vinden dan dit? De naam vraagt om enige uitleg. We vinden die bij Jo van den Broek⁴: “Hendrick Willems, afkomstig uit het Gulickse Herkenbosch, had hier al in 1680 een huis gebouwd en hield er een herberg. Hij stond in het dorp en daarbuiten bekend als het Heerke. Bij zijn overlijden vermeldt de pastoor in het overlijdensregister achter zijn naam “bijgenaamd Mijnheerken”. In het verslag van de inzegening van het ijzeren kruis op Goede Vrijdag 1948 door rector Boost van Leeuwen is te lezen dat Mijnheerkens een eeuwenoude naam zou zijn. Dit lijkt in tegenspraak met de verklaring van Van den Broek.

Of kan het zijn, dat de bijnaam voor Willems is te danken aan dit oude toponiem? Uit het verslag van de eerste inzegening citeren we om de sfeer van destijds te proeven:

“ Zo'n klein gehuchtje met 'n paar stille wegen en 'n oude boom moet bij ons vermooit worden door een Lievenheer of een Lievrouw. Welnu, Mijnheerkens heeft Goede vrijdagmiddag zijn Lievenheer gekregen. 't Is een klein, ijzeren kruisje, dat aan 't voeteneind dit opschrift draagt: **Waem uch meer leefhaet es Ich, höbt dem gerös meer leef es Mich.** De omwonenden hadden het kruis versierd met bloemen en groen. Nog een oud gebruik werd in ere hersteld: de Goede Vrijdag- of Passiekrans. Vroeger -en nu nog op vele plaatsen- werden en worden bij de aanvang der Passietijd of op Goede Vrijdag, groene kransen met paarse linten gehangen rond de Kruislievenheers als uiting van

Kruis bie Mijnheerkens

liefde in de lijdensijd. Om ook dit weer in de stad in te voeren, hadden de E.K.ers een Passiekrans meegebracht, die aan 't eind der plechtigheid om het kruis werd gehangen”⁵.

Het nieuwe, houten kruis bij Mijnheerkens, dat op 6 april 1950 door rector Boost werd ingezegend, is “een smaakvol houten crucifix, een soort Tirols kruis, vervaardigd op atelier Chr. Thissen”⁶. Dat zelfde kruis is thans weer in volle glorie en prachtig gerestaureerd te bewonderen in Mijnheerkens.

Het kruis “aan de Rooj brök”

Wegens het versterken van de waterkeringen ter plaatse, moest het kruis “aan de Rooj Brök” ruim een jaar geleden van zijn vertrouwde plek worden verwijderd. Het werd met grote zorg door de betreffende firma opgeslagen. Piet Kessels heeft het in die tussentijd met veel inzet gerestaureerd.

Een eerdere restauratie had plaats in 1996, waarna het door plebaan-deken Snijders werd heringezegend.

Dit kruis, ook wel “het Schipperskruis” genoemd – het staat immers in het zicht van de passerende schippers- werd op 6 april 1950 door plebaan-deken Rhoen ingezegend. In het verslag van deze inzegening lezen we: “In processie werd vanaf het Witte Kerkje in de Voorstad getrokken naar het landschappelijk fraai punt, waar een zeer mooi en smaakvol wegkruis, eveneens gestoken door atelier Thissen, geplant is”⁷.

vervolg op blz. 5 linker kolom

Kruis "aan de Rooj brök"

De spreuk bij dit kruis luidt:

“Ich woon neet inkel in de kèrk mer gaon auch mit uch nao eur wèrk”.

Velen gingen destijds via deze brug, de enige uitvalsweg vanuit de stad naar het zuiden, naar hun werk. Bovendien was het – en is het nog steeds – de route naar Santiago de Compostela.

Harrie Knoors

Nieuw fenomeen:

Griekse kapel in Ulvenhout

De redactie van “Kapellen en Kruisen” ontving enige tijd geleden een uitnodiging om een Griekse kapel in Ulvenhout te onthullen. Die kans wilde de redactie zich niet laten ontnemen en zo werd op 27 juli

jl. koers gezet naar het lommerrijke Ulvenhout, een forensendorpje, dat tegen Breda ligt aangeplakt. Aan de Jachtlaan aldaar bleek een familie te wonen, die onlangs teruggekeerd was van een lange vakantie in Griekenland. Men was daar geïmponeerd geraakt door de hoeveelheid en de aard van de Griekse kapellen, en toen bleek, dat deze kapellen in miniatuurformaat te koop waren, werd niet lang gearzeld: een bedehuisje werd aangeschaft. En thans prijkt dat kapelletje in de Ulvenhoutse tuin. De onthulling van het bouwwerkje door de redactie – dat was te verwachten - verliep geroutineerd. Een inzegening door bijvoorbeeld een Grieks-orthodox geestelijke bleef echter achterwege.

Merkwaardig kruis aan de Veldstraat in Laak

Bij een zondags ritje langs Stevensweert en Ohe en Laak trof de redactie aan de Veldstraat in Laak een kruis in een merkwaardige situatie aan. Het corpus was verdwenen en het kruishout en het dak waren bedekt met gele strippen. Verder waren ter hoogte van het verdwenen corpus de namen Johan en Ingrid aangebracht, met tussen beide namen een rood hart.

Aan de bewoners van de achtergelegen woning werd uiteraard om nadere informatie gevraagd, maar beide bewoners deelden desgevraagd mede geen eigenaar te zijn en verder van niets te weten. Het enige wat zij te berde brachten was, dat de “versiering” een overblijfsel van carnaval zou zijn. Uit ingewonnen informatie van “onze man ter plaatse” bleek, dat dit kruis ooit is geplaatst door de carnavalsvereniging, zeer tegen de zin van de toenmalige pastoor en kerkbestuur. Er hangt daarom geen corpus op en er zou de opening van de boerbruiloft plaatsvinden.

Het kruis met zijn oorspronkelijke “versiering”

Inmiddels is het kruis van de ongepaste “versiering” ontdaan en worden pogingen in het werk gesteld om het kruis een officiële status te geven.

“Kruisen en Kapellen in Limburg”

Promotie-dvd over het belang van monumentjes van vroomheid

De samenwerkende Provinciale Steunpunten Monumentenzorg en Archeologie en de Regionale Erfgoedhuizen hebben 2008 uitgeroepen tot **“Jaar van het Religieus Erfgoed”**. Een initiatief dat erop is gericht de belangstelling voor de vele religieuze monumenten die ons land (nog) rijk is te vergroten en het belang ervan te onderstrepen. Daarbij kan worden gedacht aan speciale aandacht voor kerken, kloosters, synagogen, moskeeën, abdijen, begraafplaatsen en natuurlijk ook voor kruisen en kapellen.

Aan het **“Jaar van het Religieus Erfgoed”** wordt invulling gegeven door in het hele land publieksvriendelijke activiteiten te organiseren, waarin de mensen kunnen ervaren wat ons religieuze erfgoed vandaag de dag voor ons betekent.

Het bestuur van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg (SKKL) heeft dit initiatief aangegrepen om een promotie-dvd te laten produceren, waarin de monumenten van vroomheid in onze provincie centraal staan. In het filmpje van ongeveer twintig minuten wordt onder andere ingegaan op de verschillende soorten religieuze landschapsmonumentjes, hun huidige staat van onderhoud, het belang van de vele onzichtbare ‘veldwerkers’ op dit gebied en het werk van de SKKL. Het is een prachtige dvd geworden, waarin – naast sfeervolle beelden van kruisen en kapellen in het Limburgse

landschap – vrijwilligers aan het woord komen, waarnaast enkele bestuursleden van de SKKL, Mgr. Wiertz en de Maria-deskundige broeder Lambertus uit Lemiers. Van de meeste personen, die in deze promotie-dvd figureren, zijn opnamen op locatie gemaakt – en wel bij zijn of haar lievelingsmonumentje – waardoor wij nu bijvoorbeeld weten dat een sober wegwijk nabij de molen van Gronsveld het lievelingsmonumentje van onze bisschop is en dat de Lourdesgrot op de St. Pietersberg in Maastricht de favoriet is van broeder Lambertus.

*Fons Lambie (links op de foto) en Geert Goossens aan het werk.
(foto: Jan Jansen, Nuth)*

Kruisen en Kapellen in Limburg, tijdsduur 22 minuten, regie Fons Lambie, camera Geert Goossens, montage GEGO mediadesign (DVD-GG-080604-22), script Vera Hamers, Fons Lambie, Wiel Oehlen en Jac Ritzen, in opdracht van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg.

Wiel Oehlen

Oorlogsherdenkingskruis te St. Odiliënberg herrezen

In de nacht van 29/30 maart van dit jaar hebben – naar aangenomen wordt – jongelui, die een popconcert in St. Odiliënberg bezocht hadden, een kruis aan de Leropperweg in dat dorp ernstig vernield.

Het vele kilo's zware, betonnen kruis was van zijn voetstuk gerukt en enkele tientallen meters verderop in het veld geworpen. De ontsteltenis bij de families Wolters, die de beide boerderijen aan de andere kant van de weg bewonen, was groot. "Het kruis is meteen na de oorlog door mijn vader geplaatst," zegt Giel Wolters, "en wel uit dankbaarheid, omdat hij behouden uit Duitsland was teruggekeerd".

Executie

De boerderijen van de familie Wolters zijn in 1945 niet minder dan zeven keer bevrijd. Nadat de Engelsen komende vanuit de richting Linne de streek hadden bevrijd, namen de Duitsers even later het gebied weer in. Zo golfde de strijd heen en weer. Vader Willem Wolters werd bij een van die gelegenheden als "verrader en overloper" door de Duitsers gearresteerd en overgebracht naar de *Ortskommandantur*, die zetelde in het Kasteel Schöndeln bij Roermond. Er werden met Willem Wolters korte metten gemaakt: hij werd naar Waldniel gebracht, waar een officier hem standrechtelijk ter dood veroordeelt. De straf zal onmiddellijk ten uitvoer worden gebracht en twee soldaten begeleiden Willem Wolters naar een nabijgelegen bos, waar de executie zal worden uitgevoerd.

Koemelk

Toevallig fiets dan een Duits officier voorbij, die Willem Wolters herkent. Deze Duitser was namelijk gelegerd in het notariskantoor in St. Odiliënberg en placht elke morgen op de boerderij van Willem Wolters een liter verse koemelk te halen. De officier sommeert de groep rechtsomkeer te maken. In Waldniel maakt de officier zijn collega in niet mis te verstane termen duidelijk, dat Willem Wolters geen verrader is. Het lukt de officier om Willem vrij te krijgen. Willem krijgt zelfs een *Passierschein*, waarmee hij door Duitland kan reizen. Omdat inmiddels Midden-Limburg geëvacueerd is naar Friesland, reist Willem naar het Noorden des lands, waar hij zijn familie terugvindt. Na de capitulatie teruggekeerd in St. Odiliënberg besluit Willem Wolters een

kruis op te richten uit dankbaarheid, dat hij de oorlog overleefd heeft.

Vandalen

Het komt dan ook hard aan bij zoon Giel en echtgenote Maria Wolters, als zij die zondagmorgen ontdekken, dat hun kruis is vernield. Het herdenkingskruis, door vader Wolters geplaatst uit dankbaarheid, is door een stel vandalen omver geworpen. Na het eerste verdriet verwerkt te hebben wordt na enkele dagen reeds besloten om het kruis te herstellen. Dat is geen eenvoudige opgave, want het kruis, dat vervaardigd is uit beton, is middendoor gebroken en wordt alleen door de wapening nog bij elkaar gehouden.

Constructiebedrijf

Gelukkig zijn er passerende adviseurs. De suggestie wordt gedaan om een roestvrijstalen mal te laten maken, waarin de staande balk van het kruis gelegd zal worden. De mal moet dan volgegoten worden met beton.

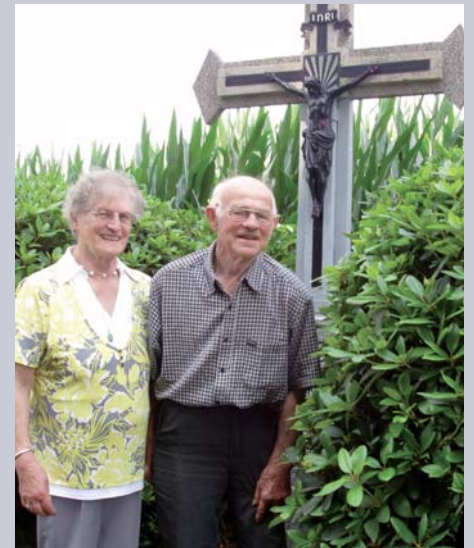
Het Roermondse constructiebedrijf Stoks van Bergen is meteen bereid om gratis de mal te maken. Deze wordt binnen enkele dagen afgeleverd. Op de boerderij zijn gelukkig voldoende zware machines aanwezig om het loodzware kruis naar een van de schuren te transporteren, alwaar de reparatie plaatsvindt.

Kort daarna wordt het kruis teruggebracht naar zijn oorspronkelijke plaats in de draai van de weg. Nu het plantsoen ook weer is bijgewerkt zijn de laatste sporen van het onheil uitgewist en staat het herdenkingskruis van Vader Wolters er weer in volle glorie bij.

Ben Brader

Giel Wolters, ontredderd bij het vernielde kruis

Giel en Mia Wolters kunnen weer tevreden lachen

De tekst op het kruis

Chris Willems in actie

Kruis Camerich Vijlen

Kruis Camerich-Vijlen

Op de Toeristenweg te Camerich-Vijlen heeft Chris Willems uit Ubachsberg op 28 juni 2008 een prachtig gietijzeren kruis geplaatst.

Het kruis, afkomstig van een kerkhof in Heerlen, is verkregen door toedoen van de heer Jan Claessen uit Simpelveld en was eigendom van mevrouw Dikmans uit de Huls Simpelveld. Voor 1963 stond hier al een kruis, dat door reconstructie van de weg verdwenen is.

Een oude foto van voor 1963 heeft Chris in zijn bezit.

Kruis Leenweg-Stieregats Epen

Chris heeft op 8 juli 2008 in Epen aan de Leenweg-Stieregats een smeedijzeren wegkruis geplaatst.

Het kruis is een oud grafkruis en is afkomstig van het kerkhof te Bocholtz.

Wiel Erven uit Kunrade heeft het gerestaureerd en van de nodige krullen voorzien.

Op deze plek heeft tot 1988 tegen een oude boom een houten kruis gestaan dat door vandalen in brand gestoken is.

Kruis Leenweg-Stieregats Epen

Limburgs mooisten (5)

"Hebban olla vogela nestas ..."
(Alle vogels zijn al aan het nestelen ...)

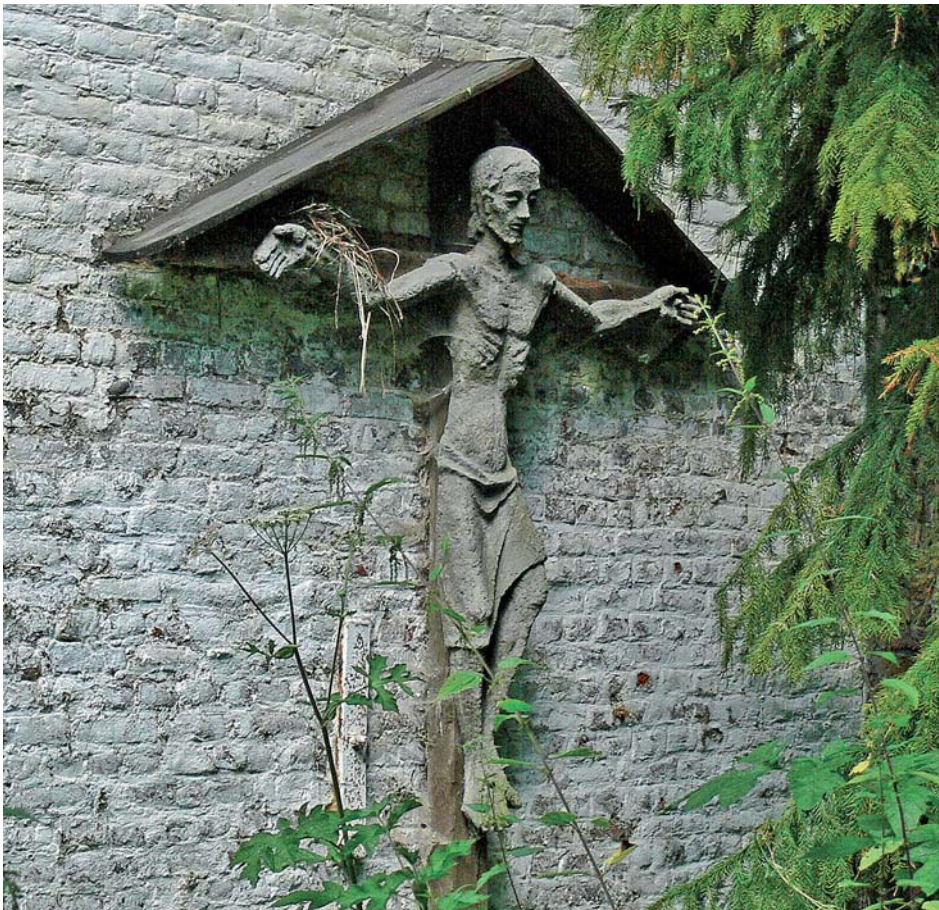
Deze oudst bekende, geschreven Nederlandse tekst (11e eeuw) gaat zeker op voor deze foto van het prachtige, majestueuze Kruisbeeld tegen de eeuwenoude muur van "Het Huis Prickenis", onder de rook van het jachtige Heerlen. De vogeltjes die net als eeuwen geleden nog steeds hun nestjes bouwen, maar dan op de balk van dit kruisbeeld, voelen zich zeker veilig met zo'n machtige beschermer.

Mij is niets bekend over de ouderdom, noch over de maker van dit schitterende Kruisbeeld. Om iets mooi te vinden is dit trouwens niet belangrijk en ook de vogeltjes blijken er geen boodschap aan te hebben.... Het gekruisigde lichaam van de Heer drukt totale berusting uit en de beschouwer komt beslist onder de indruk van het beeld en de lommerrijke omgeving waarin het is geplaatst.

Op de voorgevel van "Het Huis Prickenis" prijkt een gevelsteen met een afbeelding van een ridder te paard met de tekst "Prickenis 1381". Mede hierdoor en door de rust, het vele groen en het kabbelen van de Geleenbeek enkele meters verderop, waant men zich in de Middeleeuwen. Het is beslist de moeite waard om in dit unieke gebied een wandeling te maken en de Heer van Prickenis te vereren met uw bezoek.

Foto en tekst: Jan Jansen (Nuth)

Huis Prickenis Heerlen

De nozem

"Voor ons jongeren is in dit dorp niks te beleven. De meeste van ons zitten op de scholengemeenschap in de stad. Daar zijn we om half vier vrij, dan nog een beetje huiswerk maken en eten. Daarna zoek ik mijn vrienden op, die dan al achter het Annakapelke staan. We staan daar wat te smoezen, roken een sigaretje en drinken een paar blikjes bier. Veel kwaad doen we dus niet.

Laatst kwam er een man op ons af, zo'n oudere jongere. Hij was van de gemeente en zijn beroep was jongerenwerker. Van de buurt waren er klachten over ons gekomen. We waren te lawaaiig en mensen, die voorbij kwamen hadden een onveilig gevoel. Ook waren in de Annakapel kaarsen aangestoken, zonder dat er betaald was. Wat nog erger was: iemand had in de kapel zijn behoefte gedaan !

De jongerenwerker vertelde, dat hij veel begrip voor ons had, maar we moesten ons voortaan wel wat rustiger houden. Hij was nog niet weg, of we barstten in lachen uit. Igor, die aan de nadere kant van het dorp woont, vertelde, dat hij het geweest was, die een tijd geleden zijn behoefte in de kapel gedaan had. Hij had hoge nood en wist zou gauw geen andere plaats.

Toen ben ik dus echt uit mijn slof geschoten. Ik heb hem verteld, dat mijn moeder bij St. Anneke elke week een kaars komt opsteken en of hij dus zijn uitwerpselen voortaan maar ergens anders wilde deponeren. De andere jongens waren het deze keer volledig met me eens. Igor wist niet goed waar hij kijken moest, hij kreeg een rode kop. Volgens mij had hij het allemaal heel goed begrepen."

Kruis Palmen-Koten in Papenhoven in ere hersteld

In 2005 werd het corpus van het monumentale gietijzeren veldkruis aan de Merovingenstraat, voorheen Molenstraat, in Papenhoven op de grond liggend aangetroffen. Het gietijzeren corpus was van het kruis getrokken en werd zonder handen achtergelaten. De heer Jan Stoop, beheerder van het kruis, gaf het gehavende corpus in bewaring bij de werkgroep "Kruisen en Kapellen" van de Heemkundevereniging "Bicht", waarna door de heer J. Daemen enige tijd later een ander corpus op het kruis werd aangebracht. De werkgroep vatte vervolgens het plan op om het kruis en het corpus te restaureren. De restauratie alsook de herinrichting van de omgeving werd met goedkeuring van de eigenaren, de heren Guus en Mark Ruijpers, uitgevoerd en op 25 april 2008 afgesloten met de plechtige herinzegening van het wegekruis.

Beschadigde corpus

Reden voor plaatsing van het kruis

Het huidige gietijzeren kruis is wellicht omstreeks 1920 door de familie Palmen-Koten geplaatst ter vervanging van een bestaand houten kruis. Op de achterzijde van de hardstenen sokkel van het kruis staat de tekst "Familie Palmen-Koten" gebeiteld. Het juiste jaartal ontbreekt echter.

Van een al vóór 1857 bestaand kruis ter plaatse getuigt de beschrijving van de routes van de kruisprocessies door pastoor J.L. Swennen. De pastoor schreef op 10 januari 1857 in een brief aan de Zeereerwaarde Heer Peters te Sittard o.a. het volgende: "De eerste kruisdag gaat men door de straat op de Schenkelkuil op de windmolen, vandaar op het kruis en kerk" en op "De tweede kruisdag gaat men langst het Hoppenhofken tot het kruis, vandaar over den voetpadt tot de Molenweg,

Groote straat van Obbicht naar Grevenbicht, eindelijk van het kapelleken van Grijs door het veldt naar de kerk".

Van het kruis waarover pastoor Swennen schreef bestaat nog een in 1902 door de heer Schulte uit het Duitse Arsbeck aangebrachte wandschildering in het pand van de familie F. Tinnemans-Cramers Aan de Geune Paol 42 in Grevenbicht. Het kruis is in de schildering centraal op de voorgrond geplaatst. Het kapelletje op de achtergrond bestaat nog steeds, maar de ernaast staande molen werd in 1921 door de toenmalige eigenaar Vencken afgebroken.

Wanneer en om welke reden het kruis in het veld werd geplaatst is niet bekend. Ook over de reden voor vervanging van het houten kruis door het gietijzeren kruis bestaat geen zekerheid. In dit verband deelde mevrouw J. Pernot ons mede dat haar moeder, mevrouw M. Pernot-Tholen, meermalen verteld heeft dat ene Savelkoul rond 1920 ter plaatse is verongelukt. De bedoelde Savelkoul was volgens de zegsvrouwe

met een volgeladen bierwagen van de bierbrouwerij "Bichta" van de familie Palmen-Koten op weg naar Obbicht, toen de lading biertonnen begon te schuiven en de heer Savelkoul dodelijk trof. De familie Palmen-Koten zou naar aanleiding van dit tragische ongeval ter nagedachtenis het houten kruis hebben vervangen door het nu nog bestaande gietijzeren kruis. Gelet op de beeldengroep van Maria en Maria Magdalena in de voet van het kruis en de ornamentering van de schacht en de kruisbalken met ranken van klimop, zou dat als memoriekruis geplaatst kunnen zijn.

Devotie

Dat het veldkruis, dat in het midden van de 19^e eeuw nog op een kruispunt van veldwegen stond, een "wegwijzer" was bij de veldprocessies op de eerste en tweede kruisdag is al aangegeven. Over de volksdevotie met betrekking tot het kruis kan met zekerheid worden gezegd dat men vroeger bij ernstige

Wandschildering met molen en kruis

ziekte een negendaagse novene hield naar het kruis om te bidden voor genezing. Dat gebeurde zeker nog verschillende keren in de vijftiger jaren van de vorige eeuw.

Illustratief in dit verband is het verhaal, dat de heer H. Cörvers over zijn vader optekende:

“Op 22 november 1958 kreeg Zef Cörvers op de Rijksweg te Sittard een ernstig auto-ongeluk. De heer Cörvers was er zo ernstig aan toe dat de artsen in het ziekenhuis te Sittard de kans op overleven zeer gering achten. Echtgenote Maria Cörvers-Stoffels en schoonzus Lies Cörvers-Jennen ondernamen daarom een negendaagse novene naar het kruis in 't veld en beloofden dat Zef indien hij zou genezen het kruis voor de rest van zijn leven zou onderhouden. Toen hij na anderhalf jaar weer enigszins ter been was startte hij met de invulling van de belofte. Het zwaar onderkomen en verzakte kruis werd rechtgezet en opgeknapt. Tot de dag van zijn overlijden op 4 november 1976 heeft hij woord gehouden”.

Ten slotte dient opgemerkt te worden dat nog steeds mensen om persoonlijke redenen hun toevlucht zoeken tot het kruis om daar troost te vinden bij moeilijkheden.

Iconografie

Beeldengroep in de voet van het kruis: In de voet van het kruis zijn twee vrouwen uitgebeeld, waarvan één een zalfbus draagt. Zeer waarschijnlijk is met deze beeldengroep Maria Magdalena en de andere Maria uitgebeeld, die volgens het evangelie van Matheus na de sabbat bij het aanbreken van de eerste dag van de week naar het graf van Jezus gingen kijken. Toen zij er waren ontstond plotseling een hevige aardbeving en een engel daalde uit de hemel die de steen van het graf wegrolde. De engel sprak tot de beide vrouwen: “Gij hoeft niet bevreesd te zijn; ik weet dat gij Jezus, de gekruisigde, zoekt. Hij is niet hier, Hij is verrezen.” De beeldengroep zou dus een directe verwijzing kunnen zijn naar de verrijzenis van Jezus.

De ornamentering van het kruis: De schacht en de balken van het kruis zijn rijk geornamenteerd met vrucht dragende ranken van klimop. Deze plant, die ook in de winter

zijn groene bladeren behoudt, is het symbool van onsterfelijkheid en een zinnebeeld van voortleven van de ziel na de dood. Klimop met zijn hechtwortels en doorzettende groei kracht staat ook symbool voor liefde en trouw en is een teken voor een leven verbonden met Christus.

Botanisch gezien is de plaatsing van de groepjes bessen op de ranken niet juist. Klimop draagt zijn bessen in bolvormige schermen op een aparte bloemsteel. De technische beperkingen die het gieten oplegt hebben de kunstenaar, naar men mag aannemen, gedwongen te kiezen voor de toegepaste uitvoering.

De vier kruisnagels: Een opvallende verandering die de afbeelding van de kruisiging onderging was het over elkaar leggen van de voeten die met één nagel aan het kruis werden geslagen. Dat is een gevolg van de veranderde houding die in de 13e eeuw aan de uitbeelding van de gekruisigde Christus werd gegeven. Vóór die tijd was het de gewoonte de kruisiging met vier nagels voor te stellen, zoals dat ook geldt voor het corpus van het kruis aan de Merovingenstraat.

Paus Innocentius III (1160-1216) vergelijkt de kardinale deugden met de vier kruisnagels van Christus. De theoloog Gabriël Biel (1430-1495) werkt deze vergelijking nader uit en zegt, dat de deugden voorzichtigheid, gerechtigheid, sterkte en matigheid, de vier nagels zijn waarmee wij ons samen met Christus aan het kruis moeten hechten.

Het gerestaureerde kruis

Monumentale waarde van het kruis

In 1983 verscheen van de hand van Dr. Godfried C.M. Egelie het boek “Gietijzeren Wegkruisen in Limburg”. Daarin wordt ook het wegekruis met corpus van Papenhoven beschreven. Uit de inventarisatie blijkt dat het type wegekruis aan de Merovingenstraat in 1983 alleen nog voorkwam in Nuth en Margraten. Daarnaast staan nog drie gelijksoortige kruisen als grafmonument op het kerkhof van Slenaken. Dat geldt ook voor het corpus, waarvan Egelie achtendertig verschillende types beschrijft. De houding van hoofd en handen en de vormgeving van de lendendoek maken daarbij het verschil.

Uit het onderzoek van Egelie blijkt dat bijna alle gietijzeren een bijpassend corpus konden leveren voor de door hen gegoten kruisen. Soms werd heel precies aangegeven welk corpus het beste voor een bepaald type grafkruis kon worden gebruikt. Het is dan ook niet verwonderlijk dat alle kruisen van het type uit Papenhoven voorzien zijn van hetzelfde type corpus. Het kruis van Papenhoven mag op grond van het beperkte voorkomen als bijzonder worden beschouwd worden. Restauratie van het beschadigde corpus was om die reden de enige mogelijkheid.

Het kruis is inmiddels op de concept-gemeentelijke monumentenlijst geplaatst. Het is te hopen dat het kruis nog dit jaar, dat het jaar van het religieuze erfgoed is, de status van gemeentelijk monument kan worden verleend.

Restauratie

Met goedkeuring van de eigenaren van het kruis en de grond, de heren Guus en Mark Ruijpers, nazaten van de familie Palmen-Koten is het kruis door leden van de werkgroep “Kruisen en Kapellen” van de Heemkundevereniging “Bicht” gerestaureerd.

Voor de restauratie van het corpus werd het kerkhof van Slenaken bezocht. Daar werden kleiafdrukken gemaakt van de handen van eenzelfde corpus als dat van het kruis aan de Merovingenstraat. Aan

de hand daarvan werden de handen in was geboetseerd en terug gegoten in brons. De bronzen handen werden vervolgens op het corpus bevestigd waarna de afwerking plaatsvond.

Het kruis werd ter plaatse van verf en teerlagen ontdaan en opnieuw geschilderd. De prachtige vormgeving van ornamenten en figuren, die schuil ging onder een dikke verf- en teerlaag, is weer zichtbaar. Op het tekstbord werd de door de werkgroep gekozen de tekst, "Blief effe bie mich" aangebracht. Een tekst die door de voorbijganger in gedachte uitgesproken kan worden, maar ook als een oproep mag worden verstaan.

De gemeente Sittard-Geleen heeft vervolgens op voortreffelijke wijze zorg gedragen voor herinrichting van de omgeving naar een idee van de werkgroep.

De restauratie, een mooi resultaat van samenwerking, werd afgesloten met de plechtige herinzegening op 25 april 2008 door pastoor P. Kerkhofs.

Onthulling kruis:

Mvr. A. Jacobs-Jennen en dhr. J. Stoop

vrijwillige handen van mensen die de dagelijkse zorg voor de monumentjes en omgeving op zich nemen onmisbaar en van onschatbare waarde.

In de afgelopen vijftig jaar was de dagelijkse zorg voor het veldkruis achtereenvolgens in handen van de heren J.Cörvers, P.Kuipers en J.Stoop. Sinds korte tijd is de zorg in goede handen van de heer Marcel Stoop, die ook de werkgroep bij de restauratie waar nodig bijstond.

Ook mag niet onvermeld blijven dat mevrouw Annie Stoop en mevrouw Jos Salden op vrijwillige basis in de afgelopen jaren o.a. op de hoge feestdagen een hulde aan het kruis brachten door het plaatsen van bloemen.

Herinzegening

Na een intensieve periode van de restauratie van het kruis en de herinrichting van de plaats eromheen werd op vrijdag 25 april 2008 op gepaste wijze de kroon op het werk gezet met de onthulling en inzegening van het kruis. Onder het toeziende oog van de talrijke aanwezigen ontsloot wethouder Pieter Meekels allereerst de door de gemeente bijzonder fraai heringerichte omgeving van het kruis. Daarna werd het kruis onthuld door mevrouw A. Jacobs-Jennen en de heer Jan Stoop. Mevrouw Jacobs is de echtgenote van wijlen Jan Jacobs die veel onderzoek deed naar de historie van kruisen en kapellen. De heer Stoop heeft jarenlang het beheer gevoerd over het kruis. Vervolgens zegende pastoor Pierre Kerkhofs het kruis in onder het uitspreken van een zegewens. Treffend is de uitnodigende spreuk die op het

kruis werd aangebracht: "Blief effe bie mich" De in eigenaren van het kruis, de gebroeders Guus en Mark Ruijpers, die spontaan toestemden in de restauratie, brachten een bloemenhulde. Ten slotte gaf de voorzitter van de werkgroep "Kruisen en Kapellen" van de Heemkundevereniging "Bicht" nog een korte toelichting op de restauratie van het kruis en de omgeving en tevens over de bijzondere vormgeving en betekenis van het kruis. Ter afsluiting van de plechtigheid werden de genodigden in Brasserie "Ónger de Kestaaanjeleboom" ontvangen voor een korte nazit onder het genot van een kop koffie met vlaai.

Herinzegening kruis door pastoor P. Kerkhofs

Miel Jaspers, Jean Knoors, Chrit Pernot

Geraadpleegde literatuur

- Dr. Godfried C.M. Egelie, Gietijzeren wegkruisen in Limburg. De Walburg Pers, 1983.
- Prof. Dr. J.J.M. Timmers, Christelijke symboliek en iconografie. Fibula-Van Dishoeck-Bussum, 1974.

Het gerestaureerde kruis en de gerestaureerde omgeving

Wethouder P. Meekels ontsluit heringerichte omgeving kruis

Beheer van kruis en omgeving

Kruisen en kapellen in de openbare ruimte kunnen als monumentjes van vroomheid alleen behouden blijven wanneer de overheid daar in planologische zin rekening mee houdt en waar nodig in faciliterende zin de hand toesteekt aan verenigingen, werkgroepen, buurtschappen of personen, die aan het herstel en/of het behoud een bijdrage willen leveren. De gemeente Sittard-Geleen heeft in het geval van het kruis aan de Merovingenstraat de hand in ruime mate toegestoken. Daarnaast zijn de

Veldboeketje

Kruisen en kapellen hebben in de loop der eeuwen vele schrijvers, dichters en troubadours geïnspireerd. In de vaste rubriek 'Veldboeketje' ruimen wij een plekje in voor een romanfragment, gedicht, liedtekst, legende of enkele spreuken; geïnspireerd op de ontelbare monumentjes van vroomheid in het Limburgse landschap.

Deze keer een melancholisch maar ook licht kritisch dialectgedicht van de hand van Ton Valkenburg uit Maasbracht.

Foto: Jan Jansen (Nuth)

Veldjkruutse in deze tied

Meistal ónger ein blaajerpruuk van beuke, eike of linje,
Kan m'n euveral in Limburg nog veldjkruutse vinje.
Ze zeen geplaatsj veur zaege, haop, dank of oet leid.
Ze vertélle döks ein verhaol van wiej 't laeve echt geit.

Ich zeen nog, vreuger es 't lof woor gedaon,
Ganse gezinne nao zó'n veldjkruuts haer gaon,
De kinjer lagte den bleumkes geplogtj tösse de aore
Van ein stök, haaver, gaers of kaore.

In ooze tied wó-in euver 't geluif väöl weurdj gestraefdj,
Is 't ein wónjer det de aandacht veur 't veldjkruuts nog laefdj.
Ofsjoean kerkgeboewe laegloupe en zelfs al verdwiene,
Zuutj m'n naeve waeg regelmaotig nuuj kruutse versjiene.

Óndanks alle gesteggel euver gebaoje en verbaoje,
Blieve de miense zich toch aan 't kruuts vasthaoje.
Det t'r steeds mieër kruutse staon naeve waeg en straote,
Is toch ein teike det de luuj 't geluif neet los wille laote.

Aaf en toe laes of huër ich vervaelendje verhaole,
Euver veldjkruutse wó van 't corpus is gestaole.
Det is t'r den vanaaf gesloopdj mit graof geweldj.
En det veur ein paar cente, want koper of brons det is geldj.

't Hout van kruutse weurdj door zoere raege angevraete,
Mer zörgzame luuj zulle den 't opnuuj sjildere neet vergaete.
Laot auch ós de veldjkruutse de aandacht gaeve diej ze verdene.
Dao is al zoeavöl sjoears van vreuger oet oos laeve verdwene.

Ton Valkenburg

**Kent ook u teksten (romanfragmenten, gedichten, liedteksten, legenden of spreuken) die volgens u in deze rubriek thuishoren?
Stuur ze – mét bronvermelding – op naar:
Wiel Oehlen, Swier 47, 6363 CL Wijnandsrade.**

St. Joriskapel te Wessem ingezegend

Donderdag 1 mei 2008 is de St. Joris kapel op het van Horneplein te Wessem officieel ingezegend en geopend. Deze inzegening geschiedde door deken R.H.M. Maessen.

De St. Joriskapel is een geschenk van de schutterij St. Joris aan de gemeenschap Wessem voor haar hulp bij de organisatie van het OLS 2005.

Achter de nieuwe kapel staat een boom, een sequoia, aan de andere kant waarvan eeuwenlang een kapel heeft gestaan, alleen deze kapel was een Maria kapel.

Wanneer de eerste kapel is gebouwd, is nog niet achterhaald, maar deze stond er zeker al op het einde van de 18de eeuw tijdens de Franse Revolutie.

Legende

Dit kan opgemaakt worden uit een legende, die staat beschreven in "Limburgse Legenden, Sagen, Sprookjes en Volksverhalen" van de Limburgse historicus en dichter H. Welters (1840-1887).

De letterlijke tekst van dit verhaal:

Eenige schreden buiten het dorp Wessem, ligt eene kleine eenvoudige kapel. Zij is in het bezit van twee Mariabeelden. Het ééne is nog nieuw en steekt zeer afbij 't ander ruw beeldje, dat er naast staat, welks uiterlijk eene opmerkelijke oudheid verraad. Het is meerendeels wegens dit laatste dat de kapel zoo druk bezocht wordt.

Immers de bewoners der plaats hebben van hun ouders vernomen, hoe wondervol dit beeldje voor Wessem behouden bleef, en daardoor is het hun bijzonder dierbaar.

't Was namelijk gedurende de eerste Franse omwenteling. De Maas had hare wateren over de dijken gestuwd, en tengevolge hiervan waren de nabij de kapel gelegen grachten, die nog voor weinige jaren bestonden en een gedeelte van Wessem omvatten, tot de boorden toe met water gevuld. Gelijk elders, woelde te Wessem ook een club godvergeten revolutionaire handlangers, en 't spreekt dus van zelf, dat baldadigheden tegen de godsdienst niet lang uitbleven. Op zekeren dag viel hun oog op het Lieve Vrouwebeeld, destijds boven op de kapel geplaatst, en tot dusverre onopgemerkt door hen. Zij rukten het beeld weg,

Deken Maessen bij de inzegening van de kapel.
Rechts Ted Scheeren, secretaris van Schutterij St. Joris.

wierpen het in de nabijzijnde gracht, en na deze heiligschennis gingen zij heen.

De godsdienstige inwoners hadden met een weemoedig hart deze snoode daad aanschouwd.

Nog wierpen zij een laatsten blik op dat beeld, hetwelk zij van jongs af aan op de kapel gezien hadden, en waaraan voor hen zoo menige aangename herinnering verbonden was.. Nu, helaas! Was het voor altijd ontroofd. Immers wegens den hoogen waterstand stonden de grachten in verbinding met de Maas en de stroming was fel! De maasstroom zouden het beeld meevoeren en de bedrukte toeschouwers zouden het nooit meer zien! Maar wat gebeurde?

In plaats van door de onstuimige wateren te worden weggesleept, dreef het beeld tegen de stroom in, terug naar de kapel. Met dankbaar hart werd het door de blijde inwoners opgenomen en sinds dien tijd te Wessem met den grootsten eerbied bewaard.

Zóó verhalen met een blij gemoed de ouders te Wessem aan hunne kleinen de legende van het oud en ruw, maar dierbaar wonderbeeld van Maria.

Devotie

Door dit voorval groeide de devotie tot Maria, die zo wonderbaar had te kennen gegeven, dat ze zo gaarne bleef wonen te Wesseem aan de Maas. Dat de kapel net buiten de gracht stond, blijkt ook uit de kadastrale metingen van landmeter L.A. Modave in 1817.

Deze oude kapel was na de tweede wereldoorlog in vervallen toestand geraakt, zodat er een nieuwe kapel werd gebouwd, ongeveer op dezelfde plaats. In augustus 1945 is hij gebouwd door Chris en zijn zoon Lei Levels. Lei heeft ook de tekening voor deze kapel gemaakt.

Afgebroken

In 1963 is deze kapel om verkeers-technische reden bij de aanleg van het Van Horneplein afgebroken. Het oude Mariabeeld is toen geplaatst in de nieuwe kapel bij de algemene begraafplaats. Enige jaren later kwam het beeld in het gemeentehuis terecht, in de kamer van de burgemeester. Na de gemeentelijke herindeling van 1991 is het beeld overgebracht naar de St. Medarduskerk, waar het een mooie plaats heeft gekregen.

Goed doel

De nieuwe kapel is toegewijd aan Sint Joris. Er staat een smeedijzeren St. Jorisbeeld in en ook een Mariabeeld. Verder zijn er glas-in-loodramen geplaatst, een met St. Joris en een met Maria, zodat in deze omgeving ook Maria vereerd kan worden.

De kapel in volle glorie. Voor de kapel Joep Gielen, promotor van kruisen en kapellen in Wesseem.

De nieuwe kapel is een kopie van de kapel die in 1963 is afgebroken maar alleen kleiner. Dat er in deze tijd toch nog behoefte is aan een ogenblik van herdenken en stilte blijkt uit het feit, dat in de kapel, die sinds half januari geopend is, dagelijks tientallen kaarsen worden opgestoken. De opbrengst hiervan wordt door de schutterij geschonken aan een goed doel in Wesseem.

De schutterij heeft hierdoor in samenwerking met vrijwilligers en sponsoren weer een cultureel erfgoed teruggebracht.

Jos Schreurs

Wiel Moonen

Op een warme zomerdag in augustus is een man bezig met het schoffelen van het plantsoentje rond een kruis in het veld.

Wiel Moonen is zijn naam en hij beheert het zogenaamde Romeins Kruis in Stramproy. Als vrijwilliger. Het levert hem niets op.

Er zijn er velen zoals Wiel Moonen, die onbaatzuchtig bezig zijn om het Limburgs bestand aan kapellen en kruisen te onderhouden. Het is goed om er eens bij stil te staan, dat zonder deze mensen het er met dit klein religieus erfgoed slecht voor zou staan.

Inzegening gerenoveerde Mariakapel Mheer

Diep verscholen in het Zuid-Limburgse Heuvelland ligt Mheer. Het dorp maakt deel uit van de gemeente Margraten maar dat is voor de mensen van Mheer feitelijk een papieren regel. Mheer is Mheer en kent een zeer hechte gemeenschap met een bloeiend verenigingsleven. Dat mocht ik op 15 augustus, Maria Hemelvaart, van nabij meemaken. De reden om die dag het hele dorp te laten uitlopen was tweeledig. De parochie St. Lambertus bestaat 350 jaar. In de aanloop naar de viering daarvan besloot de bevolking van Mheer de Mariakapel, gelegen op de hoek van de Dorpstraat en de Stallestraat, grondig te renoveren. Dat was noodzakelijk omdat het dak van de uit 1950 stammende kapel mankementen vertoonde. Ook het interieur had daarvan last gekregen. Dus werd het dak voorzien van nieuwe leien, het torentje werd vernieuwd, het houtwerk kreeg een nieuwe verflaag en het interieur onderging een grote schoonmaak. Het resultaat van de gezamenlijke inspanning is zondermeer waard om gezien te worden. Een plechtige inzegening van de gerenoveerde kapel zou aan de viering van het 350-jarig bestaan van de parochie het nodige cachet verlenen, zo vonden ze in Mheer. En dat kon eenieder met eigen ogen gaan aanschouwen. Om 19.00 uur vertrok vanaf de kerk een processie naar de kapel. Voorop de eeuwenoude schutterrij St. Sebastianus, gevolgd door het zangkoor, parochianen en kinderkoor. De schutterrij

marcheerde in de voor processies gebruikelijke bronkmarspas die ook door de aan het eind van de stoet lopende Kon. Harmonie St. Cecilia (uit 1821!) werd gevolgd. Bij de kapel stond pastoor Zengers al klaar om de plechtigheid te leiden. Na diverse gebeden, het Sancta Maria van het zangkoor en een speciaal voor de gelegenheid geschreven liedje van het kinderkoor werd de kapel met wijwater besprenkeld waarna de harmonie het bijzonder fraaie muziekstuk "St. Hubert" ten gehore bracht. Het in ruime mate aanwezige volk mocht ook zelf zingen, eerst het Salve Regina en aan het eind van de plechtigheid het bekende Lourdeslied "Ave Maria". Omdat toch heel Mheer aanwezig was werd ook nog de kruutwoesj gezegend en kon iedereen een tuitje daarvan mee naar huis nemen. Na het eind van de plechtigheid toog iedereen zoals men was gekomen, in processie naar de tegenover de kerk gelegen Harmoniezaal voor een geanimeerd samenzijn. Toen als laatste de harmonie, onder het spelen van het "Virgo Maria", de plek van de plechtigheid verliet, stond alleen nog een verdwaalde toerist de stoet na te staren. Zo'n indrukwekkende herdenking van de capitulatie van Japan had hij nog nooit gezien! Het zij hem vergeven.

Ed. van Gelder

Pastoor Zengers betreedt de kapel voor de zegening van het interieur.

Studiedag Sittard

Op 22 augustus hield het bestuur van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg zijn jaarlijkse studiedag. De groep werd begeleid door Guus Janssen, een voortreffelijke gids. Deze keer werden een drietal monumentale kerken in Sittard bezocht, te weten de St. Petruskerk, de St. Michielskerk en de Basiliek van Onze Lieve Vrouw met het aanpalende Mariapark.

In dit Mariapark van de Sittardse basiliek werd even tijd gevonden voor een groepsfoto.

V.r.n.l. Guus Janssen (gids), Harrie Knoors (archivaris), Koos Swinkels (voorzitter), Wim van Diepen (penningmeester), Jac Ritzen, Ed van Gelder, Ton Storcken (adviseur), Jos Jenniskens, Herman Willems (Werkgroep Zuid-Limburg), Ben Brader (secretaris).

Niet aanwezig waren de bestuursleden Vera Hamers en Toon Jenniskens, alsmede adviseur Theo Custers.

Nostalgie

In de nieuwe rubriek NOSTALGIE wil de redactie van "Kapellen en Kruisen" een aantal verhalen, gedichten en liederen aan de vergetelheid ontrukken. De redactie houdt zich dan ook aanbevolen voor suggesties in deze, met name voor verhalen die in uw gemeenschap of familie zijn overgeleverd, zoals het verhaal dat tot de oprichting van het kruis of de kapel heeft geleid of dat u 'ergens' hebt gelezen. Deze verhalen horen immers even goed tot het cultureel erfgoed als het kruis of de kapel waaraan zij zijn gewijd. Toon Jenniskens vond onderstaand verhaal van de Vlaamse schrijver Felix Timmermans.

Onze Lieve Heer en de koei

Aan een weitje dat met pinnekesdraad was afgezet, stond op de weg sedert heel veel jaren een grote Kruiseliievenheer. Hij was manskroot, uit hout gesneden en wit geschilderd, met de nodige druppels bloed aan handen en voeten. En in dat weitje stond een koei, de koei van een arm keuterboerke. Ze stond er heel de zomer en elke avond kwam het keuterboerke haar halen, molk ze en zette ze op stal. En 's anderendaags in alle vroegte bracht hij ze terug naar het weitje. Dat ging zo, dag in dag uit, zowel 's zondags als door de week. De koei stond er zo heelderdagen heel alleen. Ze zag dikwijls naar Onze Lieve Heer, maar die Mens was niet aan te spreken. Die hong daar maar altijd aan zijn kruis met de armen uiteen, de knieën vooruit en het hoofd met de doornenkroon naar de borst gezonken. Wat kunt ge tegen zo iemand zeggen? En toch waren er mensen, boerenmensen, die tegen Hem spraken, al kregen ze ook geen antwoord. Dat was altijd iets over hulp voor een ziek kind, verloren geld en zelfs over koeien die niet konden kalven... Nee, de koei had aan die Kruiseliievenheer niks te vragen. Ze had een volle wei voor haar alleen; 's avonds werd ze weggehaald en 's morgens werd ze teruggebracht.

Zo ging de zomer voorbij, tot het koren werd binnengehaald. En toen, op een zondag, toen er aan de verre huizen muziek en gezang klonk, kwam het keuterboerke de koei niet halen. De koei was daarover heel verwonderd en zei: 'Dat is me nog nooit gebeurd; de zon is al onder... Ik moet gemolken worden en hij komt maar niet!'. Ze wandelde over en weer, vol ongeduld, rekte haren kop over de pinnekesdraad en keek naar de verte. Geen keuterboerke te zien. De maan kwam op... nog niets. De koei dacht: 'Hij is mij vergeten' en ze begon te roepen: 'Beu! Beu!'. 't Baatte zoveel als plaasters op een houten been.

't Werd donkerder, of beter, het werd lichter, door de maneschijn. De koei zag toen naar Onze Lieve Heer... De mensen vroegen altijd hulp aan Hem... Waarom kon de koei dat ook niet doen? 'Zeg eens Mens, die daar al zo lang aan dat hout hangt, kunt Gij mij niet helpen met mij naar huis te

Felix Timmermans (1866-1947)
geschilderd door Isidoor Opzomer.

doen?'. De koei dacht natuurlijk, dat Hij niet zou antwoorden, zoals gewoonlijk bij de mensen.

Maar zie, Onze Lieve Heer hief het hoofd op, deed zijn ogen open en sprak: 'Zeker, goede koei, Ik kan u helpen en u naar huis doen, maar wat zullen de mensen ervan denken als ze Mij zien?'. 'Ze zullen er niets van denken', zei de koei, 'ze zullen toch verstaan, dat Ge daar uw heel leven niet kunt aanhangen zonder iets te doen. Ze zullen denken dat Ge een keuterboerke zijt'. 'Ja maar', zei Onze Lieve Heer, 'zo in mijn blote lijf, zo bijna helemaal bloot... Als ze Mij zo moesten zien wandelen...'. 'Doe dan ginder die mussenschrik aan', onderbrak de koei. 'Dat gaat ook niet', zei Onze Lieve Heer, 'gij verstaat dat niet. De mensen die in Mij geloven zouden dat wel een wonder kunnen vinden... dat is nog tot daar aan toe... maar die niet in Mij geloven, die zoudt ge wat horen afdoen! Zo van: "In de dag kan Hij aan zijn kruis hangen, maar 's nachts gaat Hij gerust in de maneschijn op wandel". Ziet ge nu, beste koei, hoe moeilijk het is voor Mij?'. 'Goed', zei de koei,

'help me dan niet! Maar volgens wat ik vernomen heb, hangt Ge daar toch enkel om de mensen en de dieren te helpen?'. 'Daar hebt ge gelijk in', zei Onze Lieve Heer verlegen, 'maar verstaat ge dan niet, dat een gekruiste Lieve Heer niet van zijn kruis kan komen? Ik hang hier niet om mee te lachen...'. 'Uitvluchten', zei de koei, 'voorwensels! Waarom zou U dat niet staan, een koei naar de stal doen? Gij zijt toch ook maar van boerenafkomst? Uw moeder was toch maar een meisje van de blote buiten... hoe heette dat dorp ook al weer? En zijt Ge vergeten, dat Gij toch ook maar in een stalleke geboren zijt, tussen os en ezel, en neergelegd in een peerdekribbeke op wat strooi?'. 'Dat is waar', zei Onze Lieve Heer en Hij werd nog meer verlegen. Gaan stoefen dat Hij van koninklijken bloede was, uit de Stam van David, dat wou Hij ook niet. Hij kon er moeilijk aan uit... Hij moest aan de koei toegeven. 'Welaan dan', zei Onze Lieve Heer, 'Ik zal u helpen en meer voor u doen dan dat Ik ooit voor een mens heb gedaan... Spijtig dat het maneschijn is', zuchtte Hij nog.

Er ging een huivering door Onze Lieve Heer zijn leden; Hij kwam van zijn kruis en deed het hek open. 'Kom, Ik zal u wijzen' en Hij nam een rijshoutje dat op de grond lag en lijk een echte koeier ging Hij achter de koei aan en titste nu en dan met het stokje tegen haar poten. Onze Lieve Heer, van gewoonte aan het kruis te hangen, ging met zijn armen min of meer uiteen; Hij zakte wat door zijn knieën en zijn hoofd hong op zijn schouders... in één woord: 'n Kruislievenheer op wandel. Hij hoorde mensen aankomen. 'Kom', zei Hij haastig tot de koei, 'laten we ons verstoppen, want in geen geval mogen ze Mij zo zien!'. Ze gingen zich verstoppen achter een elzenkant. Die mensen waren twee boerenjongens, die van de kermis kwamen en elkander vertelden hoe ze zich geamuseerd hadden. Dan ging Onze Lieve Heer met de koei weer voort. 'Ge brengt Mij in moeilijkheden', zei Onze Lieve Heer tot de koei. 'Gij denkt teveel', antwoordde de koei droog.

Ze gingen voort en kwamen aan het huis van het keuterboerke. Die was ook naar de kermis geweest en had er zoveel van genoten, dat hij zat was thuisgekomen en op de dorpel van zijn huis in slaap was gevallen. Daarom had hij de koei niet kunnen komen halen. 'Dat valt mee', mompelde Onze Lieve Heer, 'hij slaapt'. En Hij duwde de stalpoort open om de koei binnen te laten. Door het gepiep van de staldeur werd het keuterboerke wakker en zag daar een witte gedaante in de opening van de stal. Hij sprong recht: 'Dieven! Dieven!' riep hij en hij greep een dorsvlegel die daar aan de muur hong en stormde op de witte gedaante af, die het op een lopen zette. 'Dief! Dief!' riep het keuterboerke, 'zie, hij is verkleed in Onze Lieve Heer en hij doet ook nog alsof hij aan het kruis hangt! Ik zal hem leren Lievenheren!!'. Het keuterboerke versnelde zijn loop, zwaaide met de dorsvlegel en Krrak! ging het door de dief... Op datzelfde ogenblik trok de maan rap een wolk voor haar gezicht zodat het donker werd en het boerke niks meer zag. Hij gong daarom maar terug naar huis, waar hij tot zijn verbazing het koeitje op stal vond. 'Een dief die een koei terugbrengt, dat bestaat toch niet', zei hij tegen zijn eigen. Maar hij had teveel slaap om daar verder over na te denken en gong maar weer slapen.

Onze Lieve Heer zijn rechterarm was afgeslagen en het duurde een hele tijd eer Hij hem vond. Dan heeft Hij hem opgeraapt en is langs omwegen, om niemand meer tegen te komen, terug

naar zijn kruis gegaan. Maar nog iets: de twee boerenjongens van daarstraks, die hadden dat kruis gezien zonder Onze Lieve Heer erop, waren danig verschoten en direct naar de pastoor gelopen. Deze lag natuurlijk al lang en breed in zijn bed. Ze schelden aan de deur tot hij aan het venster verscheen. 'Wat is er te doen?' vroeg de pastoor. 'Wel, de Lieve Heer van aan 't weitje hangt niet meer aan zijn kruis en is niet meer te zien!'. De pastoor antwoordde: 'Wel, Die zal naar u aan het zoeken zijn, omdat ge zo laat zijt uitgebleven. Slaap wel!'. En hij deed zijn venster toe en gong weer slapen. Maar hij sliep niet... 'Onze Lieve Heer is Onze Lieve Heer, naar Hem moet gezocht worden'. En de pastoor kwam weer uit zijn bed, maar toen hij half aangekleed was, zei hij: 'Die jongens zijn zat, die zullen scheel gekeken hebben' en hij gong weer liggen. Zo deed hij nog een keer of drie achtereen tot hij onrustig in slaap viel. Intussen was Onze Lieve Heer terug bij zijn kruis gekomen. Hij moest zichzelf nu gaan kruisigen. Het was de eerste keer dat Hij zoiets moest doen, want gewoonlijk doen de mensen dat... Nu stond Hij zelf voor dit zware werk... en dan nog met de rechterarm af. Hoe die twee eindjes aan mekaar gebracht? Onze Lieve Heer probeerde het op alle mogelijke manieren, want, vergeet niet, het was toch maar een houten Boerenlievenheer, een beetje onhandig in zijn manier van doen. Hij kon met die afgeslagen arm maar geen weg. Hij moest zich trouwens gaan haasten, want de morgen kwam er aan. De hanen konden beginnen te kraaien en vóór de hanenkraai moest Onze Lieve Heer aan het kruis hangen, zoals Hij vroeger voor de hanenkraai moest verraden worden. Tenslotte vond Onze Lieve Heer maar één oplossing: de afgeslagen arm eerst aan het kruis hangen. Zelf raakte Hij er dan met de nodige moeite ook op, maar kon met zijn schouder de rechterarm niet bereiken, die daar slap en alleen omlaag bleef hangen. Daar was geen mouw aan te passen. Dan maar zo de morgen afgewacht...

De eerste die kwam kijken was de pastoor. Zijn geweten was niet gerust. 'Praat, allemaal praat', zei hij, 'want zie, Hij hangt er nog. Maar zijn arm is afgeslagen! God weet, hebben die jongens dat zelf gedaan in hun zattigheid'. Terwijl mijnheer pastoor daar stond, kwam het keuterboerke de koei naar het weitje brengen. Ze bleven samen naar die afgeslagen arm staan kijken. En het keuterboerke vertelde de pastoor zijn verhaal, dat hij een dief had gezien, gekleed lijk Onze Lieve Heer en dat hij Hem een klap had gegeven en dat het klonk lijk een boom die vaneen kraakte. 'Gij hebt gister op de kermis óók wat teveel gedronken?', vroeg de pastoor argwanend. Het keuterboerke pruttelde tegen. De twee jonge mannen kwamen ook kijken en waren op hun beurt verbaasd dat Onze Lieve Heer weer op het kruis hong, maar met een gebroken arm. Geen enkele der vier personen kon er aan uit, wat er eigenlijk gebeurd was. Allen de koei wist het, maar die was te stom om het voort te vertellen...

Natuurlijk is de arm er weer zo goed als mogelijk aangezet. In de stilte sprak de koei nu en dan tot Onze Lieve Heer over die avond. Maar Onze Lieve Heer antwoordde niet. Hij dacht bij zijn eigen: 'Zoiets lapt ge Mij niet meer, koei, want Ik heb voor u bijna zoveel angst uitgestaan als in 't Hofke van Olijven'.

Foto: Jan Jansen

Nierhoven - Nuth